

FRÁSÖGN

af fundi forsætisnefndar Norðurlandaráðs í Espoo 10.-11. desember 2018

Af hálfu Íslandsdeildar Norðurlandaráðs sóttu fundinn Oddný G. Harðardóttir, starfandi formaður, og Steinunn Þóra Árnadóttir, auk Helga Þorsteinssonar ritara. Fundur forsætisnefndar var að þessu sinni haldinn í sænsk-finnsku menningarmiðstöðinni Hanaholmen í Espoo í Finnlandi.

Ýmsir hliðarviðburðir voru haldnir í tengslum við forsætisnefndarfundinn og var meginþema þeirra samfélagsöryggi. Dagskráin mánudaginn 10. desember hófst á námsstefnu þar sem sérfræðingar fluttu erindi um öryggismál og svæðisbundið samstarf á Eystrasaltssvæðinu. Meðal fyrirlesara voru Kirsti Narinen, sem starfar fyrir öndvegissetur um blandaðar ógnir í Helsinki þar sem ýmis ESB- og NATO-lönd vinna saman, Jarkko Saarimäki, forstjóri finnsku netöryggismiðstöðvarinnar, og Kadi Kaska frá öndvegissetri NATO í netöryggismálum í Tallinn. Í erindunum og pallborðsumræðunum sem fram fóru í kjölfarið var fjallað vítt og breitt um þetta svið og m.a. komið inn á blandaðar ógnir (e. hybrid threats), net-, orku- og samgönguöryggi. Mikael Wigell frá finnsku alþjóðamálastofnuninni sagði frá blönduðum ógnum og þeim aðferðum sem ákveðin ríki beita til að grafa undan öðrum. Reynt er að ýta undir deilur milli innlendra aðila og m.a. reynt að virkja ýmsa minnihlutahópa í þessu skyni, falsréttum er dreift og efnahagslegum áhrifum beitt þar sem það er hægt. Sem dæmi um síðastnefndu aðferðina nefndi hann hvernig Rússar hefðu notað gasleiðslur sem liggja frá Rússlandi í gegnum Úkraínu til Vestur-Evrópu til að hafa efnahagsleg og pólitísk áhrif. Wigell sagði að vestræn ríki væru að mörgu leyti viðkvæm fyrir blönduðum ógnum vegna þess hversu þau væri opin og vegna þess að ríkisvaldið í þessum löndum stjórnar ekki fréttaflutningi og starfsemi fyrirtækja. Þannig væri hægt að koma villandi upplýsingum á framfæri við frjálsa fjölmiðla og nýta sér opin hagkerfi ríkjanna til að valda glundroða.

Að námsstefnunni lokinni var haldinn árlegur fundur forsætisnefndar Norðurlandaráðs með fulltrúum forsætisnefndar Eystrasaltsþingsins sem eru samstarfssamtök þinga Eistlands, Lettlands og Litháens. Þar var m.a. rætt um minnihlutahópa í Eystrasaltsríkjunum og réttindi þeirra. Christian Juhl, þingmaður danska Einingarlistans (Enhedslisten), sagði að það væri lykillinn að góðu samkomulagi Þjóðverja og Dana nú á dögum að Dönum væri samkvæmt samkomulagi landanna frá 1920 – þegar Danir endurheimtu ákveðin landamærasvæði með dönskumælandi íbúum – heimilt að styðja með ýmsum hætti danska minnihlutann í Þýskalandi og Þjóðverjar fengju á móti að styðja þýska minnihlutann í Danmörku. Fulltrúar Eystrasaltsríkjanna, Jānis Vucāns frá Lettlandi og Aadu Must og Johannes Kert frá Eistlandi, lýstu því hversu flókin staða rússneskumælandi minnihlutahópa væri í löndum þeirra. Misjafnt er eftir löndum hvers fjölmennir rússneskumælandi íbúar eru, sumir þeirra hafa búið í löndunum síðan fyrir rússnesku byltinguna 1917, aðrir komu á síðustu árum Sovétríkjanna. Flestir eru frá Rússlandi en einnig eru allmargir frá Úkraínu, Hvíta-Rússlandi og fleiri fyrrum lýðveldum Sovétríkjanna. Einnig eru viðhorfin mismunandi milli kynslóða. Must sagði frá því að hann hefði nýlega heimsótt rússneskumælandi fjölskyldu í borginni Narva í Eistlandi. Þar hefði amman lýst söknuði eftir Sovétríkjunum, næsta kynslóð var hæstánægð og stolt af því að vera rússneskumælandi Eistlendingar, en barnabörnin vildu læra ensku og flytja til Bandaríkjanna. Johannes Kert talaði um að líta þyrfti á rússneskumælandi minnihlutann í Eystrasaltsríkjunum sem auðlind, ekki vandamál, en benti jafnframt á að rússnesk yfirvöld

ýttu undir erfiðleika með því að dreifa áróðri sem útmálaði minnihlutahópana í Eystrasaltsríkjunum sem fórnarlömb kúgunar.

Á fundi forsætisnefndanna tveggja sögðu þingmenn einnig frá ýmsum málum sem eu ofarlega á baugi í löndunum. Oddný G. Harðardóttir sagði frá svonefndu Klaustursmáli á Íslandi og sagði að álit Alþingis hefði skaðast vegna þess. Steinunn Þóra Árnadóttir sagði frá hátíðarhöldum í tilefni af 100 ára fullveldisafmælinu og heimsókn Danadrottningar. Hún sagði að það væri ánægjulegt að þrátt fyrir ólgu vegna Klaustursmáls hefði verið hægt að halda opið hús á Alþingi sem tekist hefði vel. Við ýmsa erfiðleika væri að stríða en lýðræði stæði samt sterkum fótum á Íslandi.

Mánudagsmorguninn 11. desember hófst dagskráin með fundi nýstofnaðs vinnuhóps forsætisnefndar Norðurlandaráðs um samfélagsöryggi. Oddný G. Harðardóttir á sæti í hópnum. Á fundinum var rætt um hlutverk hópsins og starfshætti og finnski þingmaðurinn Wille Rydman skipaður formaður hópsins. Oddný nefndi fæðu-, lyfja- og netöryggi sem viðfangsefni fyrir hópinn og tók jafnframt undir tillögu frá Christian Juhl um að skoða mætti vandamál tengd loftslagsbreytingum. Hún sagði að jafnframt þyrfti að leggja áherslu á að koma í veg fyrir að aðgerðir til að auka samfélagsöryggi grafi undan grundvallargildum norræns samfélags.

Helstu mál á fundi forsætisnefndar Norðurlandaráðs voru fjárhagsáætlun fyrir árið 2020 og endurskoðun á fyrirkomulagi verðlauna Norðurlandaráðs. Norðurlandaráð hefur ákveðið að reyna að hafa meiri áhrif en áður á fjárhagsáætlun norræns samstarfs en þingmenn telja að ráðherrar og Norræna ráðherranefndin hafi ráðið of miklu fram að þessu. Á fund forsætisnefndarinnar í Espoo komu formenn fagnefnda Norðurlandaráðs og sögðu frá áherslum þeirra varðandi fjárhagsáætlunina. Nánar verður fjallað um fjárhagsáætlunina á fundum Norðurlandaráðs í Reykjavík 21.-22. janúar 2019.

Unnið er að endurskoðun á fyrirkomulagi verðlauna Norðurlandaráðs. Fengin voru tvö dönsk ráðgjafarfyrirtæki til að vinna skýrslu um verðlaunin og hugsanlegar umbætur. Í skýrslunni er m.a. lagt til að einni stofnun eða skrifstofu verði falið að hafa umsjón með öllum verðlaununum til að auka samhæfingu og samfellu í starfinu. Umsjón verðlaunanna skiptist nú á þrjá stadi. Norræna húsið á Íslandi hefur umsjón með bókmennta-, barna- og unglingsbókmennta- og umhverfisverðlaunum Norðurlandaráðs en aðrir aðilar hafa umsjón með tónlistar- og kvikmyndaverðlaunum ráðsins. Í skýrslunni er jafnframt lagt til að dregið verði úr fjölda tilnefninga og vandað verið meira til þeirra, að unnin verði samhæfð kynningaráætlun, að unnið verði yfirlit yfir allan kostnað vegna verðlaunanna, að tryggð verði ákveðin lágmarksfjárhæð til verðlaunaafhendingarinnar þannig að minni munur verði á gæðum verðlaunahátíðarinnar milli ára og að meiri áhersla verði lögð á einstaklinga úr menningar- og umhverfisgeiranum fremur en embættis- og stjórnámálamenn tí tengslum við afhendinguna. Sjálfbærnefnd og þekkingar- og menningarnefnd Norðurlandaráð hafa skilað umsögnum um tillögurnar. og taka undir margar þeirra en með ýmsum fyrirvörum. Á fundi forsætisnefndar lagði norski þingmaðurinn Jorodd Asphjell áherslu á að verðlaunabækur yrðu þýddar á tungumál minni málsvæða á Norðurlöndum, það er að segja íslensku, færeysku, grænlandsku og samísku. Fram kom að ef fyrirkomulagi verðlaunaafhendingarinnar verði breytt mundi það í fyrsta sinn koma til framkvæmda á Norðurlandaráðsþingi á Íslandi árið 2020.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.norden.org.